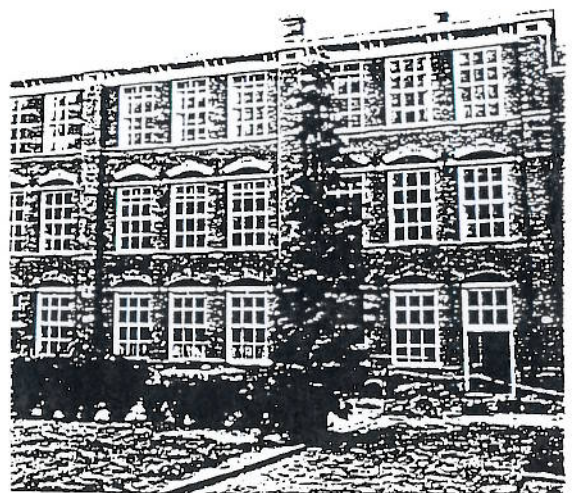

Gemeente Doetinchem

Penetentiare Inrichting "De Kruisberg"

Monumentenbeschrijving

gemeente : DOETINCHEM Doe.001
postcode + plaats : 7009 CE DOETINCHEM
straat + huisnr. : Klootsemastraat 1
naam object : DE KRUISBERG

bescherming : Gemeentelijk monument
eigenaar/gebruiker(s) : Inspectie der Domeinen, afdeling Justitie
kadastrale gegevens : kad.gemeente: Ambt-Doetinchem
sectie c, nr.770

oorspr. functie : buitenplaats
huidige functie : penitentiaire inrichting

bouwjaar : ca.1770(kern), 1863-65, 1892-1899, 1898, 1911-12, 1938, 1948 (uitbreidingen)

architect : A.C. Pierson(1863-65), W.C. Metzelaar(1892-1899 en 1911-12)

bouwstijl : Lodewijk XVI(kern)

beschrijver : drs R.J.A. Crols
datum descr. : 18-10-1994 (aangevuld 28-06-1996)
datum foto : 14-09-1994
neg. nr. : RC6223 - 24E, 6300 - 6335, 6400 - 6413

bronnen : Lecluse, A.C.M., Justitiegebouwen tussen 1870 en 1914: De architecten J.E. Metzelaar(1818-1897) & W.C. Metzelaar (1848-1918), Geschiedenis van het Rijksbouwen in de 19de eeuw, deel IV, doc.scrip Kunstgeschiedenis, K.U. Nijmegen 1989.
Rouw, G., Bestemmingsoverzicht "de Kruisberg" en "Nederheide", Doetinchem 1989.

Historie en ligging:

Het historisch gegroeide, vrij gaaf bewaarde, complex van de penitentiaire vormingsinrichting 'De Kruisberg' is gelegen ten noord-westen van het stadscentrum van Doetinchem aan de, sedert 1930 naar een der directeuren genoemde, Klootsemastraat. Het aan de stadsrand gesitueerde complex bestaat uit een door een gracht omgeven terrein waarop zich het hoofdgebouw met latere uitbreidingen bevindt alsmede enige moderne werkplaatsen en diverse andere bijgebouwen. Onder de monumentenbescherming vallen de volgende onderdelen: het hoofdgebouw met de hieronder nader beschreven uitbreidingen alsmede de omgrachting; het voorterrein met park alsmede de aan de zuid- en westzijde van de omgrachting gelegen bomenrijen.

Buiten de gracht bevinden zich ondermeer nog een boerderij met een recente nieuwbouw, en diverse woningen en villa's ten behoeve van het personeel.

Op het aan de noord-oost zijde gesitueerde voorterrein bevindt zich een fraai park met oude bomen met een weg die middels een brug toegang verleent tot het complex binnen de gracht. Ten noorden en ten westen van 'De Kruisberg' zijn terreinen met bos en heide gelegen.

Het landgoed de Kruisberg wordt voor het eerst vermeld op 1 december 1768 in het archief van het landdrostambt van Zutphen. De eerste bewoners van het ca. 1770 gebouwde landhuis waren waarschijnlijk J.C.M.E.A. van Heeckeren, heer van Barlham en Kruisberg (1736-1780) en zijn vrouw G.E. Crommelin (1744-1816). In 1790 werd 'De Kruisberg' verkocht aan Baron A.H. van Diest (1764-1858) en Vrouwe A.J.W. Bodmer (1764-1839). De volgende eigenaar is H. Craandijk, hereboer van Rekhem.

In november 1862 brengt de inspecteur gevangenen mr. P.W. Alstorpius Grevelink samen met de rijksarchitect A.C. Pierson (1801-1870) een bezoek aan 'De Kruisberg' om te kijken of het huis en landgoed geschikt zijn om er een inrichting voor 160 jongens van te maken. In 1863 wordt 'De Kruisberg' in opdracht van de commissie des Konings te Arnhem aangekocht. Pierson maakt een verbouwingsplan waarbij het landhuis wordt uitgebreid met twee in een sobere trant uitgevoerde zijvleugels. De bouw van deze vleugels wordt in de jaren 1864-65 voltooid. De zijvleugels zijn in de loop der tijd voor wat het interieur betreft gewijzigd. De eerste commandant van de op 1 oktober 1866 geopende inrichting wordt W.F. Treub uit Hoorn. Een aantal jaren later wordt aan het complex een kerkje (1872-1873) toegevoegd naar ontwerp van J.F. Metzelaar (1818-1897), ingenieur-architect bij het Ministerie van Justitie voor de gevangenen en rechtsgebouwen, dat vervolgens in 1963 weer gesloopt wordt. Als gevolg van de gestichtenwet van 3 januari 1884 krijgt de inrichting de status van rijksopvoedingsgesticht met aan het hoofd een College van Regenten en een directeur. In het begin van de jaren negentig van de negentiende eeuw wordt de vleugel ter rechterzijde van het hoofdgebouw verbouwd als gevolg van het toenemende aantal pupillen.

In totaal kunnen nu 241 jeugdigen worden opgenomen. **W.C. Metzelaar** (1848-1918), (Hoofd)ingenieur-architect voor de gevangenen bij het Ministerie van Justitie van 1883 tot 1914, ontwerpt in 1892 een opmerkelijk verblijfsgebouw. Het blijkt een opschrift in 1899 voltooide drie bouwlagen hoge gebouw verrijst aan de zijde van de Kruisbergseweg en krijgt de bijnaam 'de flat'. Aansluitend worden een nieuwe keuken en haaks daarop een badinrichting met een wasserij en een drogerij toegevoegd. De gebouwen zijn uitgevoerd in een voor de door Metzelaar uitgevoerde strafgevangenen en inrichtingen karakteristieke sobere en functionele trant die mede voortkomt uit de bezuinigen in die jaren waardoor Metzelaar vrijwel geheel moest afzien van enige architectonsche opsmuk. De in bruine baksteen opgetrokken gebouwen worden enigszins verlevendigd door de toepassing van banden en segmentboogjes in rode verblendsteen. Het volgens het cellulair systeem gebouwde verblijfsgebouw was voor die tijd vrij bijzonder, niet alleen vanwege de ijzerconstructie, maar ook omdat halverwege de woonlagen telkens een wachtruimte is aangebracht van waaruit door een glaswand de slaapeenheden kunnen worden overzien.

In 1912 kreeg het complex de status van observatie-inrichting. Deze nieuwe status bracht weer nieuwe verbouwingen en uitbreidingen met zich mee. Al in 1911 werd dan ook geheel rechts een observatieafdeling gebouwd met zestien kamertjes. In 1932 werd als gevolg van de economische malaise de inrichting 'Avereest' opgeheven en grotendeels overgeheveld naar 'De Kruisberg'. In de jaren dertig werd het complex verder uitgebreid: in 1938 werd aan de noord-westzijde aan de observatieafdeling een vleugel toegevoegd ten behoeve van een strafafdeling voor jongens. Deze vleugel zou in 1948 vergroot worden. In 1944 werd het complex gevorderd door de Duitsers waarna er een kazerne en een S.D.-gevangenis in werden ondergebracht. Na de oorlog ging het complex tot november 1946 fungeren als interneringskamp waar maar liefst 1300 mannen en vrouwen waren ondergebracht. Na verschillende verbouwingen werd in 1959 het rijksasiel voor 180 volwassen mannen 'De Kruisberg' in gebruik genomen. De bestemming veranderde weer in 1970 en de naam werd gewijzigd in Penitentiaire Vormingsinrichting 'Nederheide'. In februari 1988 kreeg het complex weer zijn oude benaming. Recentelijk is ten noord-westen van het complex een nieuw complex verrezen en is een begin gemaakt met de renovatie van het oude complex.

Plattegrond en opbouw:

Het complex is in de loop der tijd uitgegroeid tot een nagenoeg U-vormig geheel van één tot drie bouwlagen, afwisselend onder zadel-, schild- en platte daken, met de open zijde van de U gericht op de Klootsemaweg. De kern van het complex wordt gevormd door het voormalige landhuis. In de onderstaande beschrijvingen van de verschillende onderdelen van het complex worden de belangrijkste interieuronderdelen apart genoemd.

LANDHUIS (ca.1770)**Plattegrond en opbouw:**

Het voormalige landhuis is gebouwd op een rechthoekige plattegrond en heeft twee bouwlagen onder een schilddak gedekt met gesmoorde verbeterde Hollandse pannen. Op het midden van de nok bevindt zich een dakruiter met klokje. Op beide nokeinden bevindt zich een opmerkelijke zeshoekige baksteen schoorsteen. Het pand is opgetrokken in baksteen, gemetseld in kruisverband. Zowel de voorgevel als de achtergevel is voorzien van een gepleisterde plint. Alle vensters worden afgesloten door een strek.

Voorgevel:

De statige, symmetrisch ingedeelde, voorgevel is vijf traveeën breed. De gevel heeft een gepleisterde plint en wordt afgesloten door een hoofdgestel bestaande uit een architraaflijst, een fries en een geprofileerde kroonlijst waarboven zich een attiek bevindt. De middentravee waarin de ingang gelegen is als risaliet behandeld en is in tegenstelling tot de overige traveeën gepleisterd en wordt afgesloten door een in de attiek opgenomen frontonlijst met klok. De verdieping is iets lager dan de begane grond. Op de begane grond bevindt zich de entree die voorzien is van een hardstenen dorpel en een pilasteromlijsting met panelen en een door voluutconsoles ondersteunde geprofileerde kroonlijst. Boven de dubbele 3-paneels deur bevindt zich een decoratief meerruits gietijzeren bovenlicht. De verdieping bezit eveneens een pilasteromlijsting en heeft een 6-ruits schuifraam met in het midden van de wisseldorpel een klos met diamantkop. In de traveeën aan weerszijden van de middenrisaliet bevindt zich op de begane grond een 8-ruits schuifraam en op de verdieping een 6-ruits schuifraam.

Achtergevel:

De symmetrisch ingedeelde achtergevel is vijf traveeën breed en heeft in de middelste travee een ingang. De ingang is voorzien van vernieuwde dubbele deuren met een bovenlicht als in de voorgevel. Aan weerszijden bevinden zich op de begane grond twee vensters met 18-ruits schuiframen. De verdieping bezit vijf vensters die alle voorzien zijn van 12-ruits schuiframen. De gevel wordt vermoedelijk als gevolg van diverse latere wijzigingen, in tegenstelling tot de voorgevel, afgesloten door een eenvoudig architraaflijstje waarboven zich een bakgoot bevindt.

Interieur:

Het interieur is waarschijnlijk meerdere keren aangepast aan de nieuwe bestemming. Verschillende kamers bezitten nog geornamenteerde stucplafonds die echter door de toepassing van verlaagde plafonds niet meer zichtbaar zijn. In de rechter voorkamer op de begane grond bevindt zich nog een voor de bouwtijd karakteristieke half rond gesloten nis waarin oorspronkelijk waarschijnlijk een kacheloven geplaatst was. De verdieping bezit aan de voorzijde een Regentenkamer waarvan het sobere interieur karakteristiek is voor het Traditionalisme uit de jaren 1930-1950.

ZIJVLEUGELS (1863-1865)**Plattegrond en opbouw:**

De aan weerszijden op het voormalige landhuis aansluitende vleugels zijn beide opgetrokken op een rechthoekige plattegrond en bezitten ieder twee bouwlagen onder een zadeldak waarvan de nok zich in het verlengde van het hoofdgebouw bevindt. Het gebouw is opgetrokken in baksteen, gemetseld in kruisverband. De zijgevels van beide gebouwen worden afgesloten door tuitgevels met een evenwijdig aan de schuine zijden aangebrachte architraaflijst, fries en een gepleisterde afdeklijst. De uitkragende schouders van de gevels worden gedragen door hardstenen consoles. De gebouwen zijn opgetrokken in een bruinrode baksteen. De vensters worden ieder afgesloten door een licht getoogde strek. De strekken in de voorgevels zijn uitgevoerd in gele baksteen. Onder de linker zijvleugel bevinden zich nog vier van tongewelven voorziene cachotten.

Linker zijvleugel:**Voorgevel :**

De voorgevel is symmetrisch ingedeeld en is negen traveeën breed. Zowel de eerste als de laatste travee bezit een ingang die voorzien is van dubbele deuren en een twee-ruits bovenlicht. De overige traveeën op de begane grond bezitten ieder een 6-ruits raam waarvan de twee bovenste ruiten een als klpraam uitgevoerd bovenlicht vormen. De verdieping heeft in iedere travee een venster dat voorzien is van twee gekoppelde 10-ruits ramen (waarvan telkens de vier bovenste ruiten een klpraampje vormen).

Linker zijgevel :

De linker zijgevel heeft op de begane grond in het midden een aanbouw die de verbinding vormt met het aansluitende keukenblok. De gevel heeft rechts van de aanbouw een smal venster met een 3-ruits raam. De verdieping bezit een centraal gelegen venster dat voorzien is van een raam als in de overige verdiepingen vensters. Links van dit venster bevindt zich een klein venster. De geveltop heeft twee vensters als bovengenoemd.

Achtergevel:

De negen traveeën brede symmetrisch ingedeelde achtergevel bezit in iedere travee zowel op de begane grond als op de verdieping een venster dat voorzien is van twee gekoppelde 10-ruits ramen (waarvan telkens de vier bovenste ruiten een klampaampje vormen). Een uitzondering vormt het verdiepingenvenster van de rechter travee waarvan de ramen ieder een 24-ruits indeling bezitten.

Rechter zijgevel:

De topgevel bezit drie dichtgezette vensters.

Rechter zijvleugel:

Voorgevel :

De voorgevel van de rechter zijvleugel is elf traveeën breed en heeft een asymmetrische indeling. Op de begane grond bezit de gevel zowel in de eerste als de negende travee een ingang met dubbele vernieuwde deuren met een tweeruits bovenlicht. De overige traveeën bezitten ieder een venster dat voorzien is van een 6-ruits raam waarvan de twee bovenste ruiten een als klampaam uitgevoerd bovenlicht vormen.

Linker zijgevel :

Op de begane grond bevinden zich links twee kleine, door getoogde strekken afgesloten, van tralies voorziene vensters. De topgevel bezit drie vensters met meerruits ramen.

Achtergevel:

De achtergevel heeft tien traveeën en is asymmetrisch ingedeeld. Zowel in de tweede als de tiende travee bevindt zich een ingang die voorzien is van dubbele vernieuwde deuren met in de tweede travee een meerruits decoratief bovenlicht en in de tiende travee een tweeruits bovenlicht. De begane grond heeft in iedere travee een venster met twee gekoppelde 10-ruits schuiframen (de 4-ruits bovenlichten zijn schuivend uitgevoerd). De verdieping bezit in iedere travee een venster dat voorzien is van ramen als bovengenoemd.

Rechter zijgevel:

De rechter zijgevel heeft op de begane grond over het grootste deel van de gevel een aanbouw uit 1911. De gevel bezit op de begane grond geheel links een venster als in de voorgevel. De verdieping bezit eveneens een venster als in de voorgevel. De geveltop heeft drie vensters als op de verdieping.

VERBLIJFSGEBOUW (1892-1899) MET AANBOUW (ca. 1912)**Plattegrond en opbouw:**

Het verblijfsgebouw is opgetrokken in baksteen gemetseld in kruisverband op een rechthoekige plattegrond. Het drie bouwlagen hoge gebouw heeft een flauw hellend overstekend zadeldak. Alle vensters en entrees worden afgesloten door een blinde segmentboog in rode verblendsteen. Deze boog is in het midden van een hanekam voorzien en vormt een voor Metzelaar vaak toegepaste boogvorm. De boogtrommels zijn voorzien van metselmozaïek in dezelfde kleur baksteen als waarin de muren zijn opgetrokken. De gevels worden verder verlevendigd door speklagen ter hoogte van de lekdorpels en de bovendorpels van de vensters. Iedere speklaag bestaat uit vier lagen rode verblendsteen waarin een bloktandlijst in bruine baksteen is ingevoegd. De lange gevels worden afgesloten door een architraaflijst en een fries waarin consoles zijn opgenomen ter ondersteuning van het overstekende, van een geprofileerde daklijst voorziene, zadeldak.

Voorgevel:

De voorgevel van het verblijfsgebouw is dertien traveeën breed. De gevel bestaat uit een twaalf traveeën brede hoofdbouwmassa met rechts een smalle en aan de voorzijde lagere travee waarin zich een ingang bevindt. De ingang is voorzien van dubbele deuren met meerruits zij- en bovenlichten. In de gepleisterde boogtrommel van de afsluitende segmentboog is het jaartal 1899 aangebracht. Op de hoeken van de twaalf traveeën brede hoofdbouwmassa bevindt zich tussen elke reeks van drie traveeën een liseen die in werkelijkheid een schoorsteenkanaal vormt die de dakoverstek doorbreekt en hierboven een schoorsteen vormt. Van het oorspronkelijke aantal van vijf schoorstenen zijn er nog slechts twee aanwezig. Op de begane grond bevindt zich zowel in de vijfde als de twaalfde travee een ingang die voorzien is van een 4-ruits deur met een 2-ruits zijlicht en een 6-ruits bovenlicht. Iedere travee bezit in elke bouwlaag een venster met een 12-ruits schuifraam. Zowel op de begane grond als op de verdieping bevinden zich tussen de segmentbogen smeedijzeren muurankers.

Linker zijgevel:

De linker zijgevel heeft op de begane grond in het midden een kleine uitbouw onder een lessenaarsdak. De uitbouw bezit in de lange gevel in het midden een deur met aan weerszijden een smal venster waarvan het raam tijdelijk dichtgezet is. Alle muuropeningen worden afgesloten door een segmentboogje. Blijkens de bouwtekening bevond zich op de plaats van de deur oorspronkelijk een venster. De gevel is verder op twee ventilatieopeningen na blind. Zowel op de begane grond als de verdieping bevinden zich twee smeedijzeren muurankers.

Achtergevel:

De hoofdbouwmassa van de achtergevel heeft eenzelfde indeling als de voorgevel waarbij zich hier echter op de plaats van de deuren vensters bevinden. Ter plaatse van de trappenhuizen zijn de ramen van de vensters van slechts zes ruiten voorzien vanwege de hier aangebrachte ondersteuning van de achterliggende halve verdiepingsvloeren. Zowel tussen de segmentbogen op de begane grond als op de verdieping bevinden zich smeedijzeren muurankers.

Rechter zijgevel:

De rechter zijgevel gaat ten dele schuil achter een waarschijnlijk uit 1912 daterende tweelaags uitbreiding ten behoeve van ondermeer een keuken.

De gevel van de hoofdbouwmassa is blind uitgevoerd. De gevel van de aanbouw is zeven traveeën breed. Tegen de twee rechter traveeën bevindt zich een moderne éénlaags aanbouw onder een plat dak.

De gevel bezit op de begane grond in iedere travee een 16-ruits raam en op de verdieping een 12-ruits raam. Hierbij zijn verschillende kozijnvormen toegepast.

Interieur:

Het verblijfsgebouw is bijzonder, niet alleen vanwege de ijzerconstructie, maar ook omdat halverwege de woonlagen telkens een wachtruimte is aangebracht van waaruit door een glaswand de slaapeenheden kunnen worden overzien.

Het interieur van het verblijfsgebouw bezit ondermeer verdiepingsvloeren die bestaan uit in gele baksteen uitgevoerde (later wit gesausde) troggewelfjes tussen ijzeren I-balken. De trappenhuizen zijn uitgevoerd in een ijzerconstructie die samengesteld is uit balken die aan één zijde ondersteund worden door zuilen met dobbelsteenkapitelen waarop telkens twee consoles rusten en aan de andere zijde ondersteund worden door console.

OBSERVATIEGEBOUW (1911)**Plattegrond en opbouw:**

Het aan de noordzijde van het complex gelegen, uit 1911 daterende, oudste deel van de observatievleugel heeft één bouwlaag onder een plat dak. De detaillering van de gevels is afgestemd op die van het tegenoverliggende verblijfsgebouw.

Ook hier zijn ter verlevendiging van de gevels in rode verblendsteen uitgevoerde banden aangebracht ter hoogte van de hardstenen lekdorpels en ter hoogte van de bovenlichten van de vensters. De entree van het gebouw is geheel links gelegen in een modern iets lager bouwdeel.

Voorgevel:

De voorgevel van het oudste bouwdeel van het observatiegebouw is tien traveeën breed en bezit in elke travee een venster dat voorzien is van een segmentboogvormig afgesloten 56-ruits ijzeren raam waarvan een gedeelte ter ventilatie als klapraam is uitgevoerd en hier van traliewerk voorzien is.

Achtergevel:

De achtergevel bezit dezelfde indeling als de voorgevel. Het raam van het venster in de vijfde travee is gedeeltelijk gewijzigd en heeft gedeeltelijk een 6-ruits raam.

Rechter zijgevel:

De rechter zijgevel heeft op de begane grond in het midden een kleine uitbouw onder een lessenaarsdak. De uitbouw bezit in de lange gevel drie kleine door blinde segmentboogjes afgesloten vensters. De vensters zijn voorzien van tweedelige ramen waarvoor traliewerk geplaatst is.

UITBREIDINGEN OBESERVATIEGEBOUW (1938/1948)**Plattegrond en opbouw:**

De uit 1911 daterende oudste observatievleugel werd in 1938 met een vleugel uitgebreid in zuid-westelijke richting. Deze tweelaags, van een plat dak met overstek voorziene vleugel, werd in 1948 verder uitgebreid. Het gebouw heeft een in een donkere kleur baksteen uitgevoerd trasraam. De uitbreiding is uitgevoerd in een sobere zakelijke trant zonder enige decoratie. De vleugel

loopt trapsgewijs, met een knik, af in zuid-westelijke richting waarbij er echterwel steeds sprake blijft van twee bouwlagen. De rechtgesloten vensters worden afgesloten door een gepleisterde latei of een rollaag.

Noord-Westelijke gevel:

De lange noord-westelijke gevelwand is achttien traveeën breed. Ter hoogte van van de zesde tot en met de negende travee bevindt zich een iets lager bouwdeel. Zowel op de begane grond als verdieping bevinden zich rechtgesloten meerruuts ijzeren ramen.

Zuid-Oostelijke gevel:

De rechter zijgevel heeft op de begane grond in het midden een kleine uitbouw onder een lessenaarsdak. De uitbouw bezit in de lange gevel drie kleine door blinde segmentboogjes afgesloten vensters. De vensters zijn voorzien van tweedelige ramen waarvoor traliewerk geplaatst is.

Reden van plaatsing:

Architectuurhistorische criteria:

- a. het complex vormt een goed voorbeeld van een bepaalde stijl en bouwtrant. De kern van het complex vormt een karakteristiek voorbeeld van een eenvoudige laat-achttiende-eeuwse buitenplaats met kenmerken van de Lodewijk XVI-stijl met latere uitbreidingen in een sobere rationele trant die kenmerkend is voor het Rijksbouwen, voor wat betreft de gevangenis- en strafinrichtingenbouw, in de tweede helft van de negentiende eeuw;
- b. het complex vormt een goed voorbeeld voorbeeld van de functionele en typologische ontwikkeling van de strafinrichting in Nederland;
- c. het complex valt op door de esthetische kwaliteiten in de karakteristieke hoofdvorm, de detaillering en het materiaalgebruik;
- d. het complex bevat nog diverse bijzondere interieuronderdelen. Het voormalige landhuis bezit ondermeer nog diverse geornamenteerde stucplafonds en in de rechter voorkamer een haardnis. Opmerkelijk is tevens het interieur van het verblijfsgebouw dat een voor de bouwtijd bijzonder, in een ijzerconstructie uitgevoerd, trappenhuis bezit.

Stedebouwkundige criteria:

- a. het complex vormt een onderdeel van een historisch gegroeid stedelijk en landschappelijk gebied en speelt daarin een beeldbepalende rol;
- b. het complex heeft een ensemblewaarde in relatie met de omringende nog tot of oorspronkelijk tot de 'De Kruisberg' behorende bebouwing en groenstructuur;

- c. het complex heeft een zeldzaamheidswaarde qua aanleg, structuur en relatie met de omgeving. Dit komt ondermeer tot uitdrukking in de omringende op het complex afgestemde wegen- en groenstructuur.

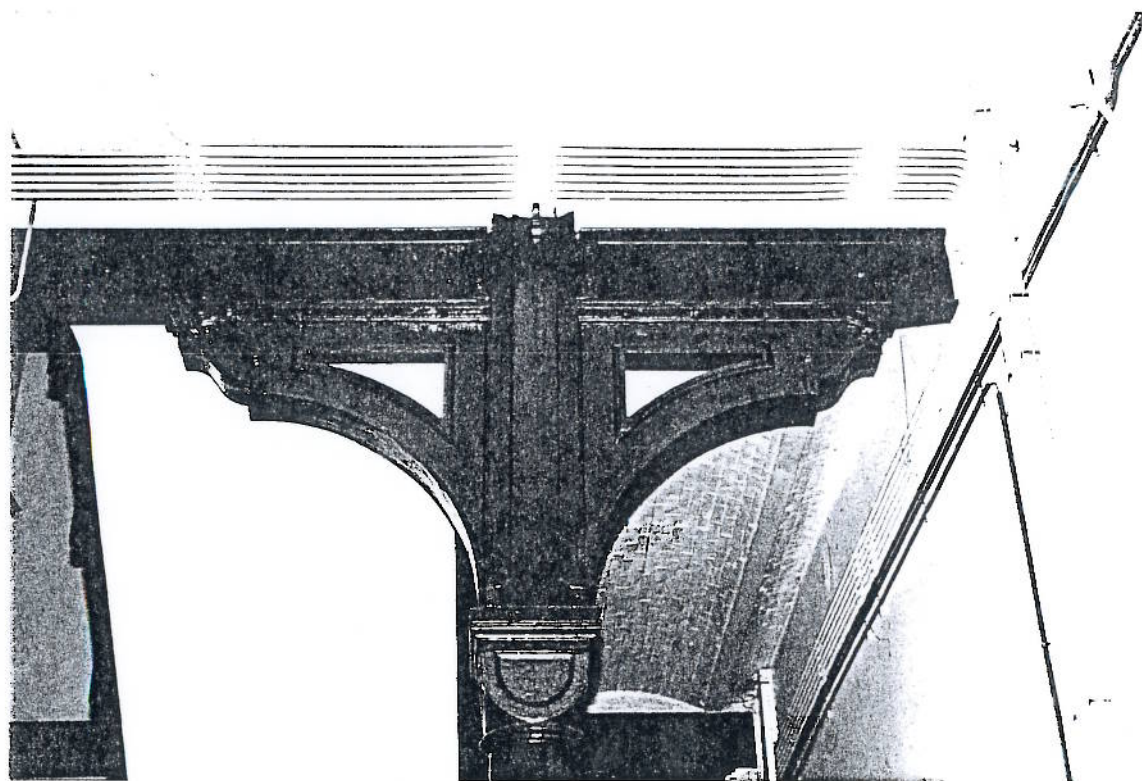
Cultuurhistorische criteria:

- a. het complex is als een vrij gaaf bewaard voorbeeld van een grotendeels uit de tweede helft van de negentiende eeuw daterende Rijksopvoedkundige Inrichting van sociaal-historisch belang.
- b. het complex is van lokaal-historisch belang voor de gemeente Doetichem.

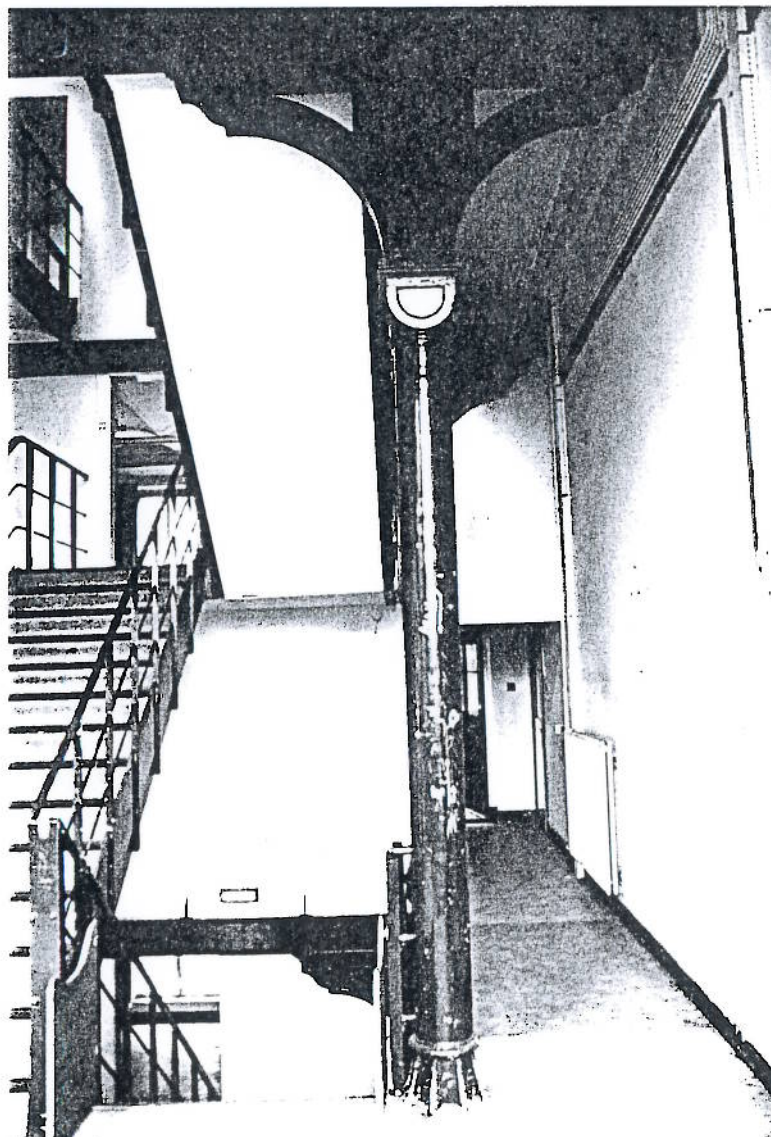
Doetinchem

Klootsemastraat 1

Doetinchem

Klootsemastraat 1

Doetinchem

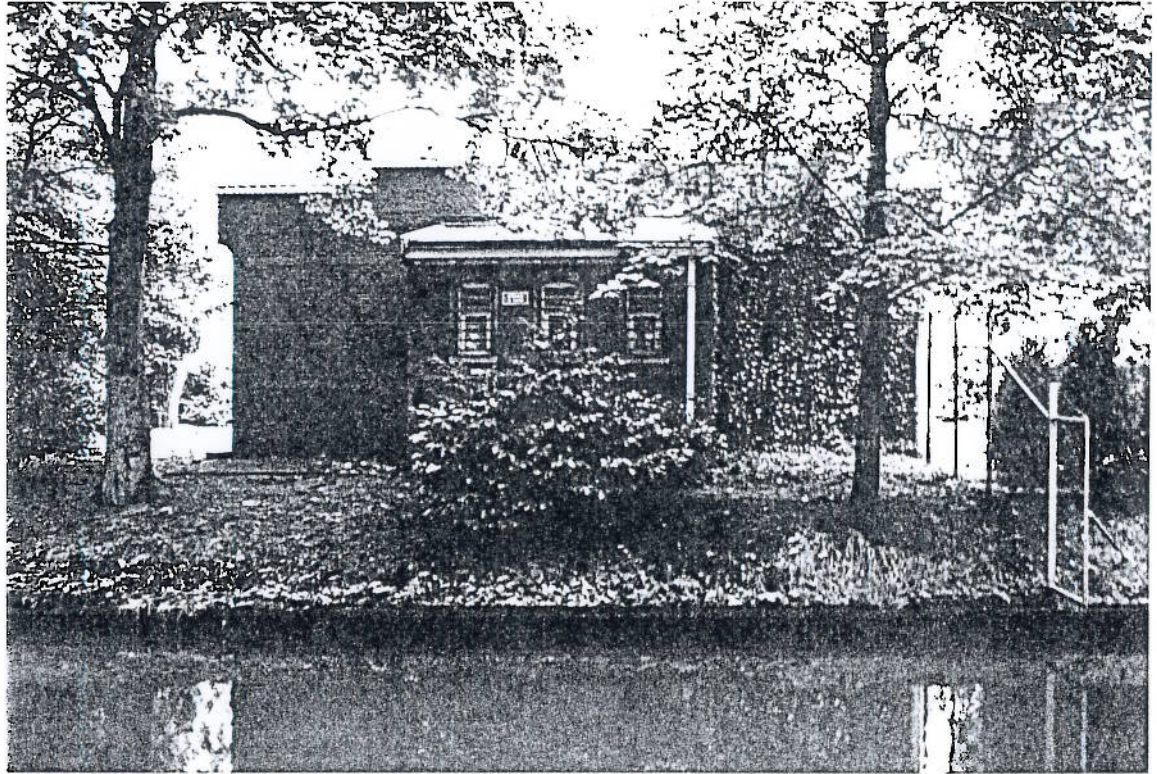
Klootsemastraat 1

Doetinchem

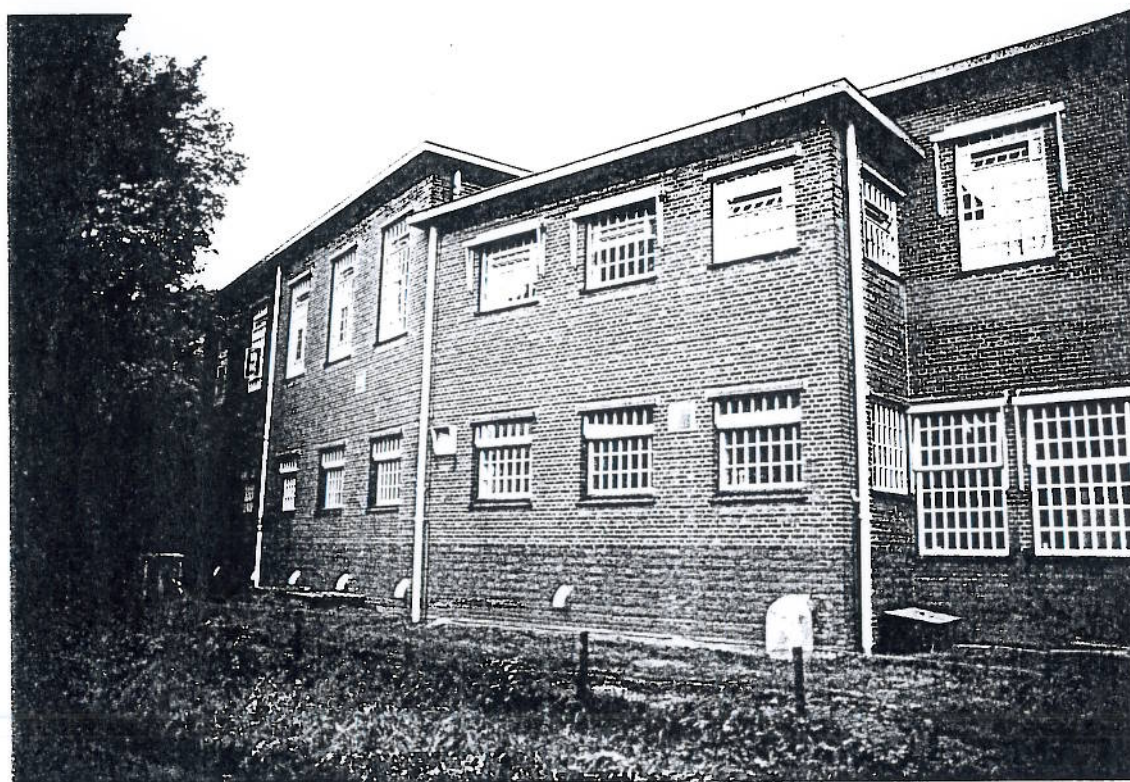
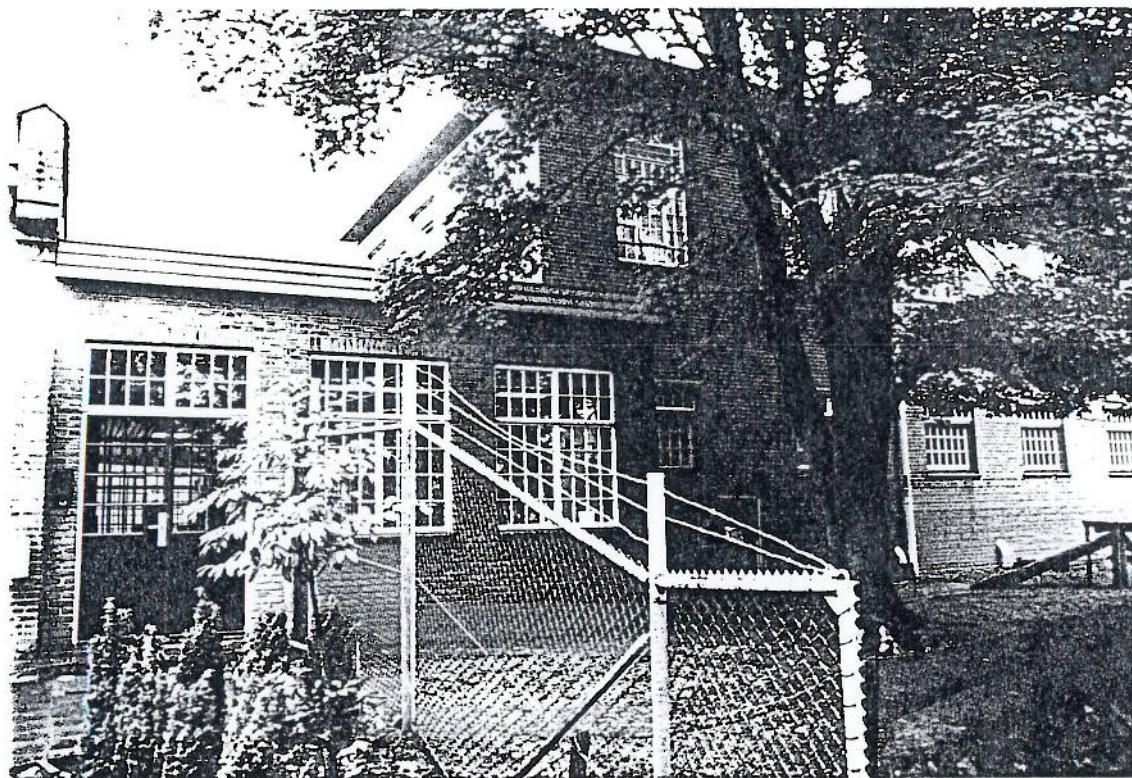
Klootsemastraat 1

Doetinchem

Klootsemastraat 1

Doetinchem

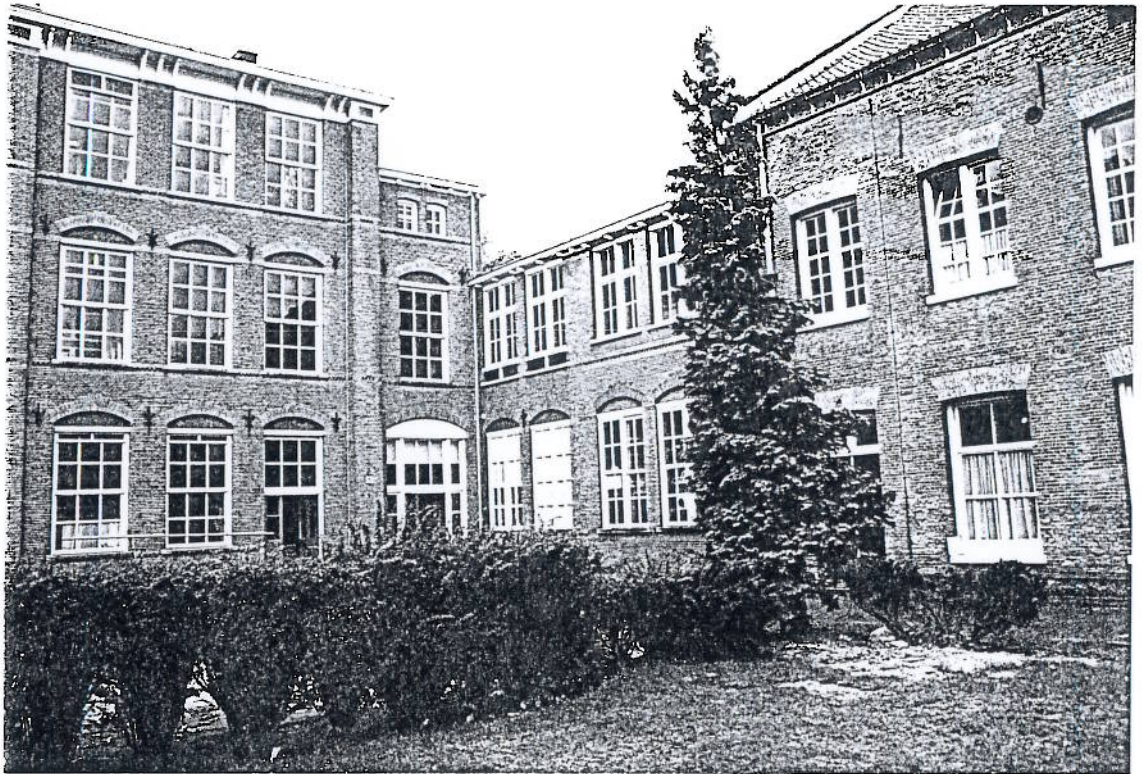
Klootsemastraat 1

Doetinchem

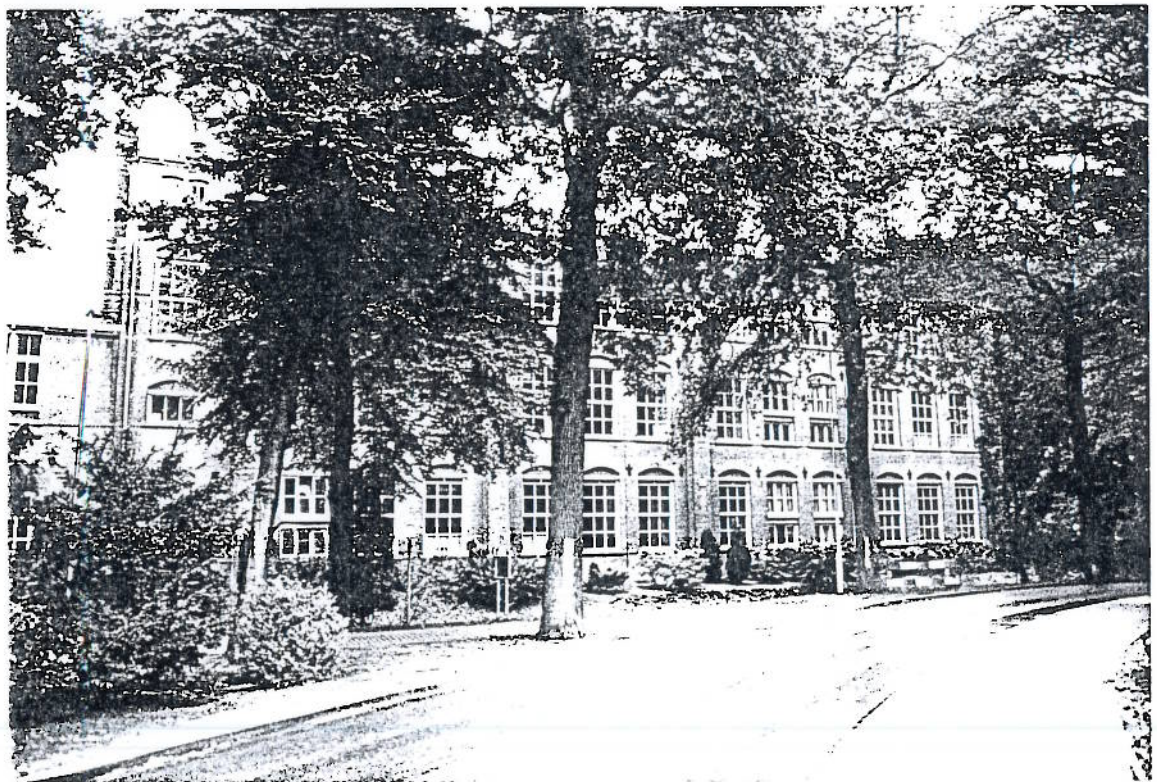
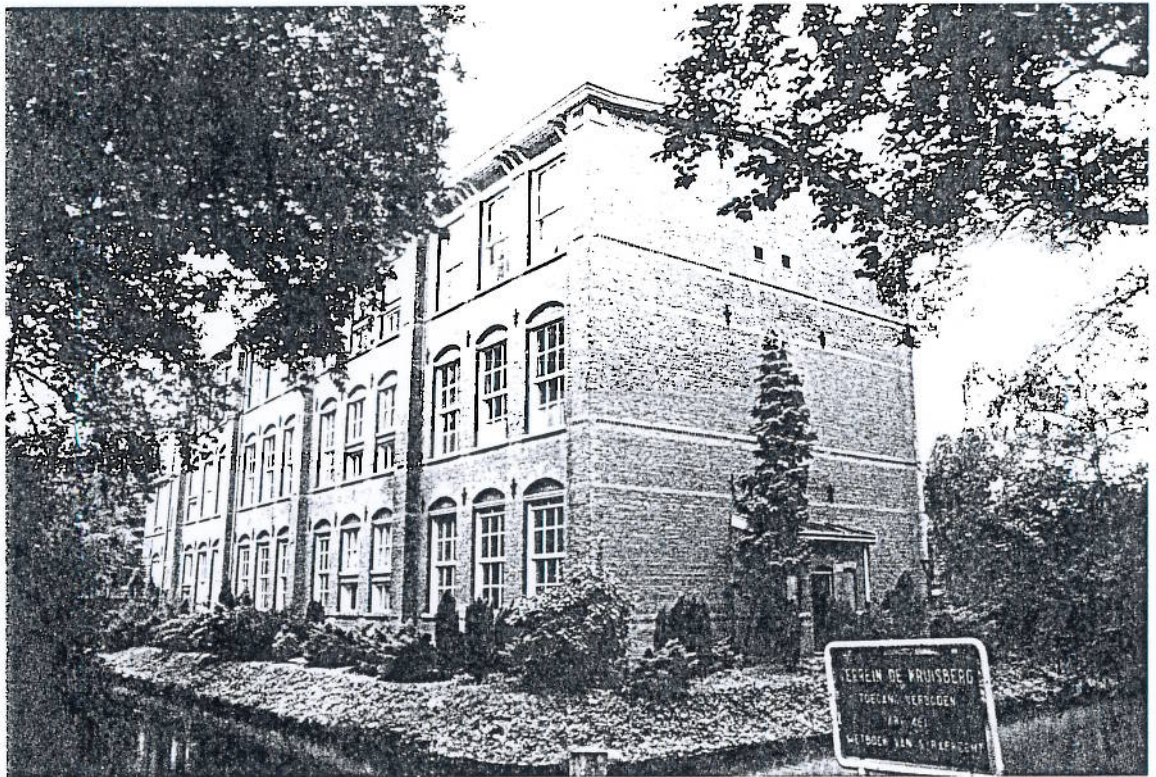
Klootsemastraat 1

Doetinchem

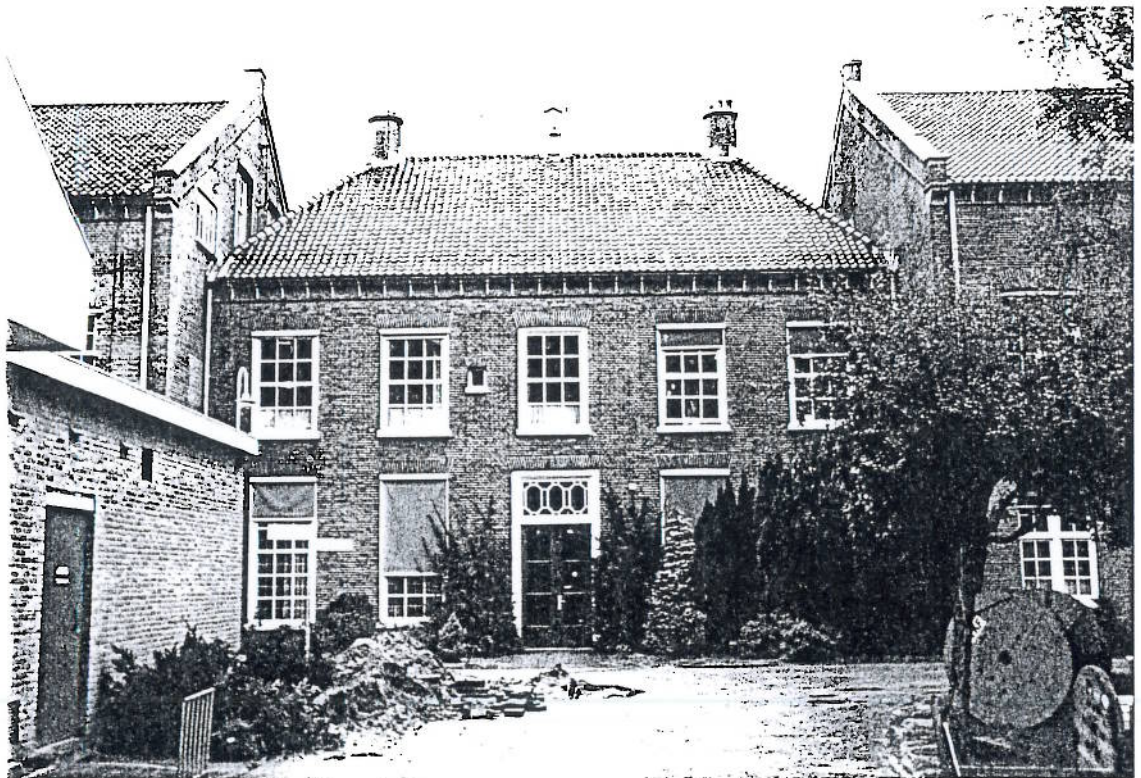
Klootsemastraat 1

Doetinchem

Klootsemastraat 1

Doetinchem

Klootsemastraat 1

Doetinchem

Klootsemastraat 1

Doetinchem

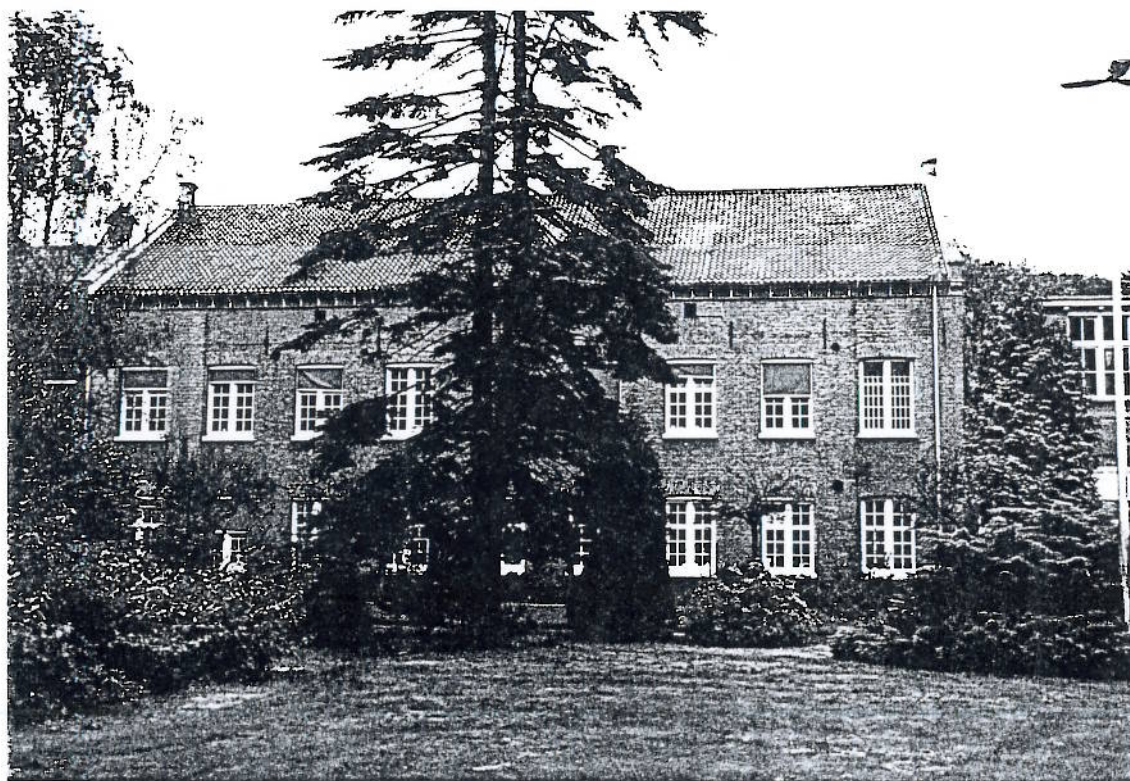
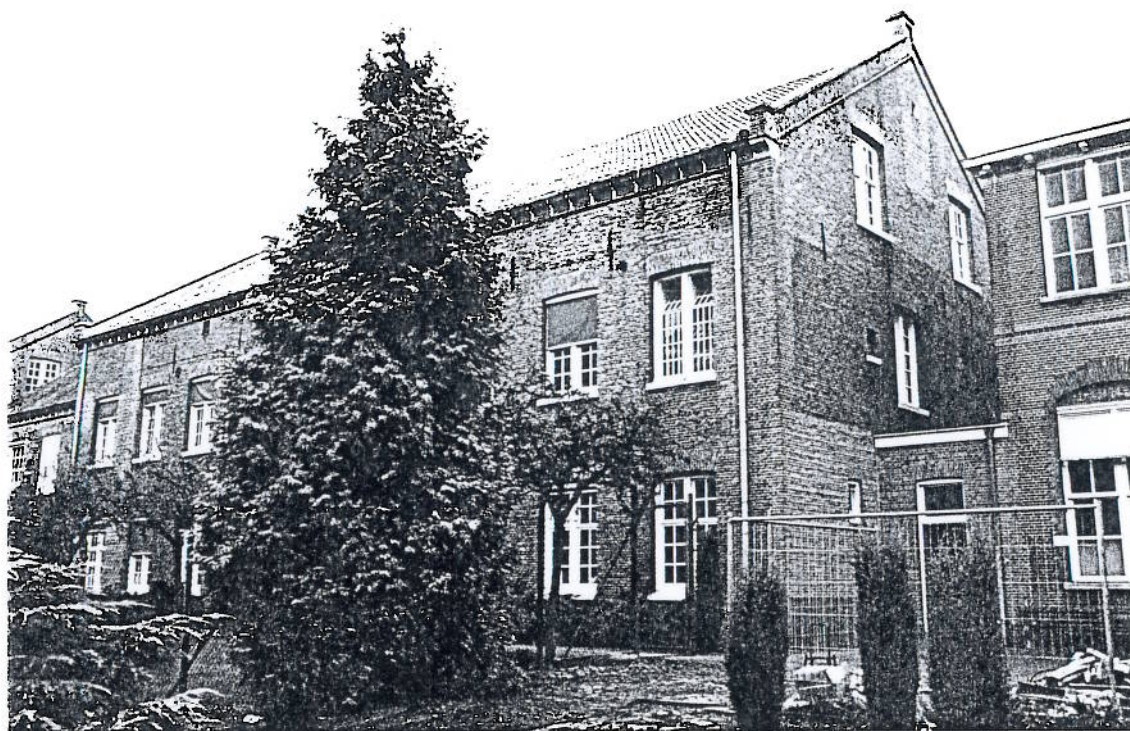
Klootsemastraat 1

Doetinchem

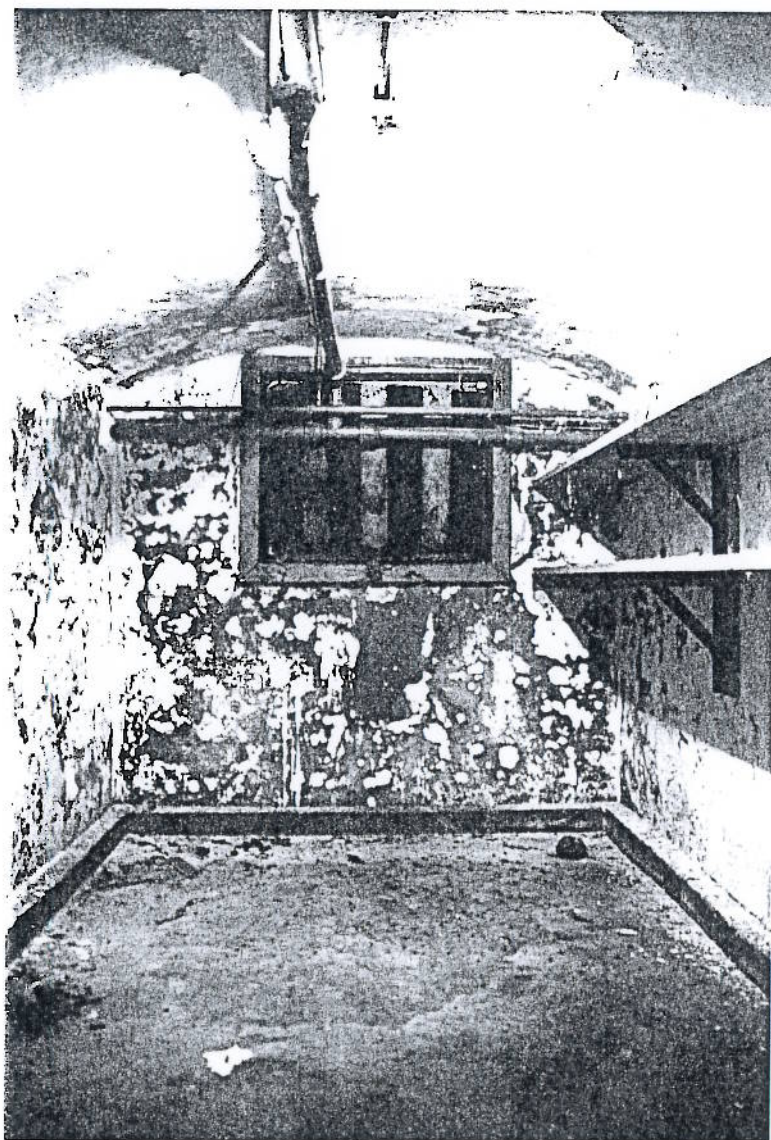
Klootsemastraat 1

Doetichem

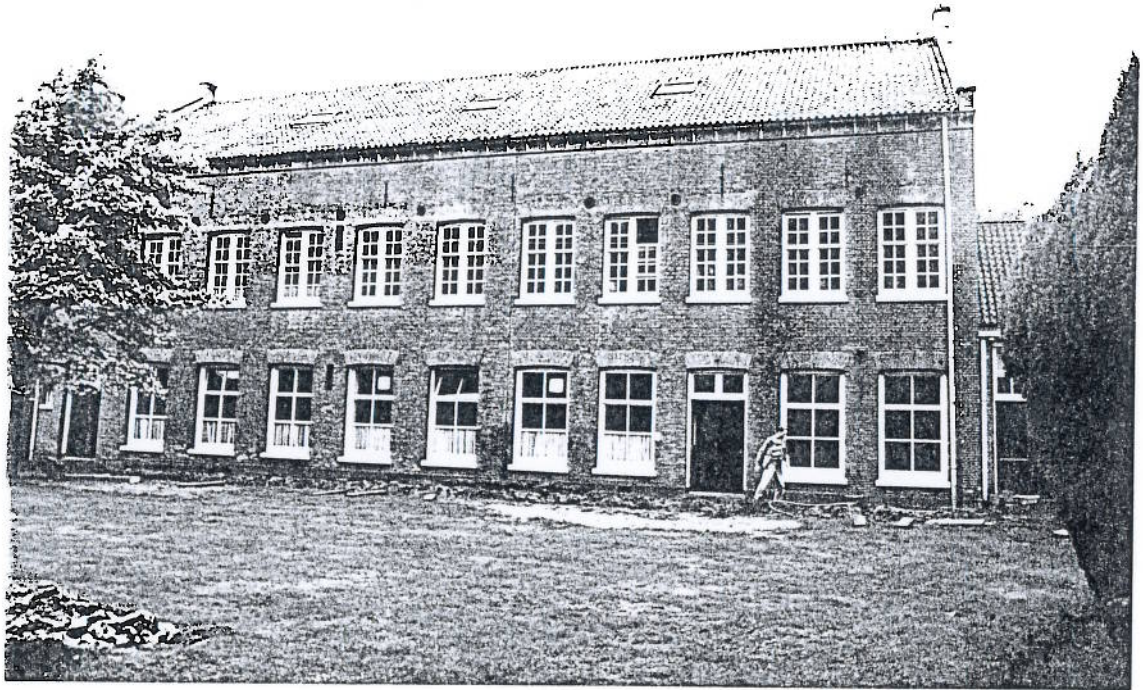
Klootsemastraat 1

Doetinchem

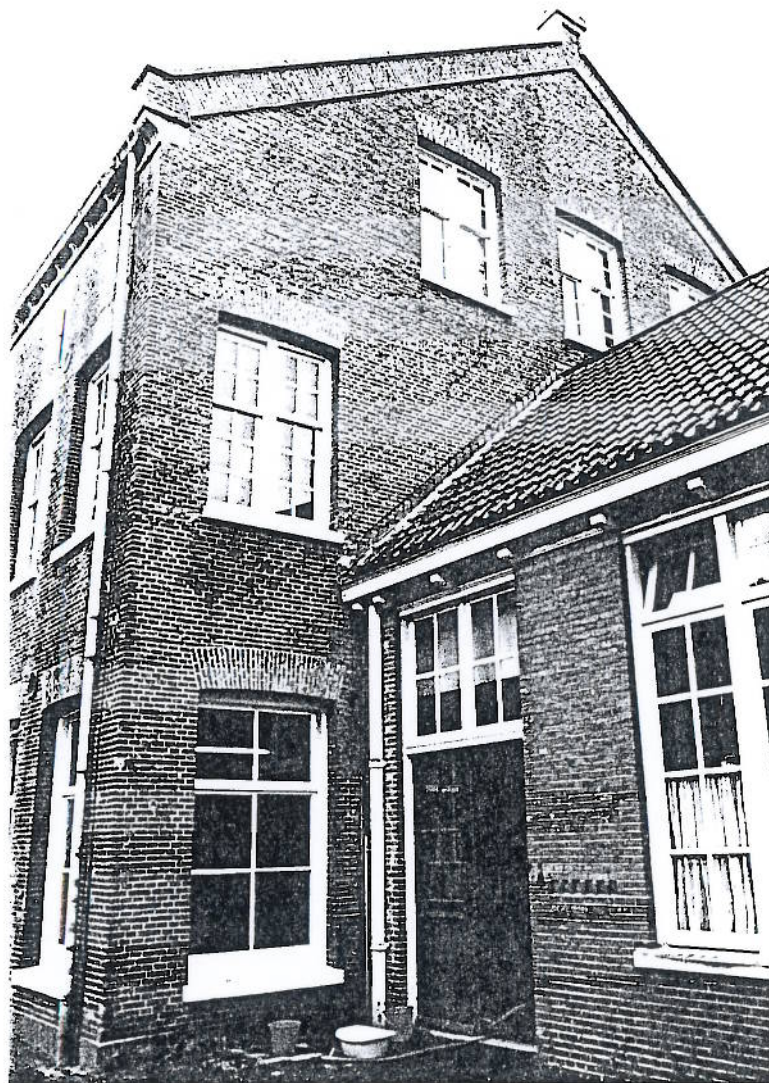
Klootsemastraat 1

Doetinchem

Klootsemastraat 1

13

RIJKSOPVOEDINGSGESTICHT DE KRUISBERG TE DOETINCHEM.

(1° PERCEEL DER VERBOUWING.

SCHAAL 1 : 100

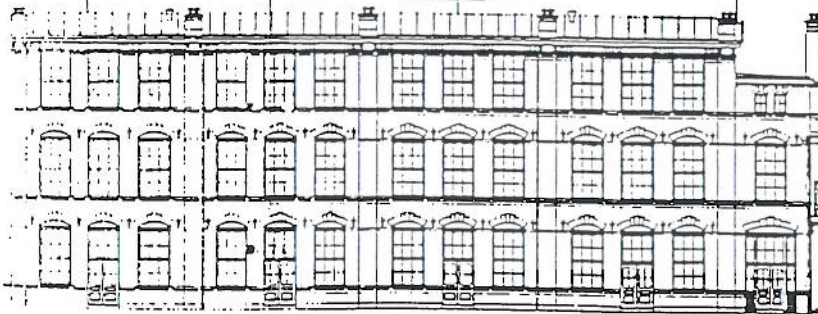
GEVEL VAN DEN LINKERVLEUGEL TUISZUID

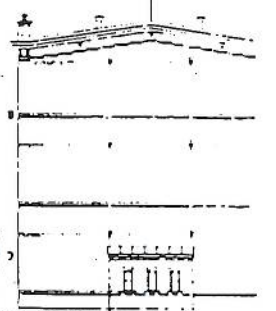
GEVELTUSSE GEVEL VAN DEN LINKERVLEUGEL BRACHTZUID

GEVEL VAN DEN LINKERVLEUGEL PLAATZUID.
14 DOORWEGDEEL

ZINGGEVEL VAN DEN LINKERVLEUGEL

Verblijfsgebouw "De Kruisberg"
W.C. Metzelaar, 1892

Doetinchem

Klootsemastraat 1

